

KOMUNIKAT z BADAŃ

NR 71/2016

ISSN 2353-5822

Dopuszczalność aborcji w różnych sytuacjach

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2016 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ▶ Większość Polaków jest zdania, że aborcja powinna być dopuszczalna w sytuacji, gdy ciąża zagraża życiu matki (84%), jej zdrowiu (76%) oraz gdy ciąża jest wynikiem gwałtu (74%).

- ▶ Najmniej akceptowanymi okolicznościami aborcji jest zła sytuacja materialna matki (81% osób uważa, że przerwanie ciąży nie powinno być wówczas dopuszczalne), trudna sytuacja osobista matki (80%) oraz fakt, że kobieta po prostu nie chce mieć dziecka (78%).

- ▶ Stosunek do aborcji w różnych sytuacjach najbardziej związany jest z udziałem w praktykach religijnych. Wpływ wieku, wykształcenia, wielkości miejsca zamieszkania oraz dochodów *per capita* w gospodarstwie domowym nie jest przesądający.

- ▶ Dyskusowanie różnych okoliczności dopuszczalności przerwania ciąży w mediach wydaje się sprzyjać krystalizowaniu poglądów badanych, natomiast odczytanie listu Prezydium Konferencji Episkopatu Polski w pierwszą niedzielę kwietnia w nieznaczny sposób różnicuje postawy Polaków wobec aborcji.

Temat aborcji jest w ostatnich miesiącach często podejmowany w dyskursie publicznym. Głos zabrali także biskupi polscy¹, którzy wystosowali list otwarty, odczytywany w kościołach w pierwszą niedzielę kwietnia. Zbiegło się to w czasie z realizacją badania, do którego pytania na temat aborcji przygotowali studenci Akademii Leona Koźmińskiego². W porównaniu z marcowym sondażem³, w którym postawy wobec aborcji badaliśmy według stałej metodologii, teraz mamy możliwość poznania opinii na temat dopuszczalności przerywania ciąży w innych, niebadanych wcześniej okolicznościach.

ZAGROŻENIE ŻYCIA I ZDROWIA

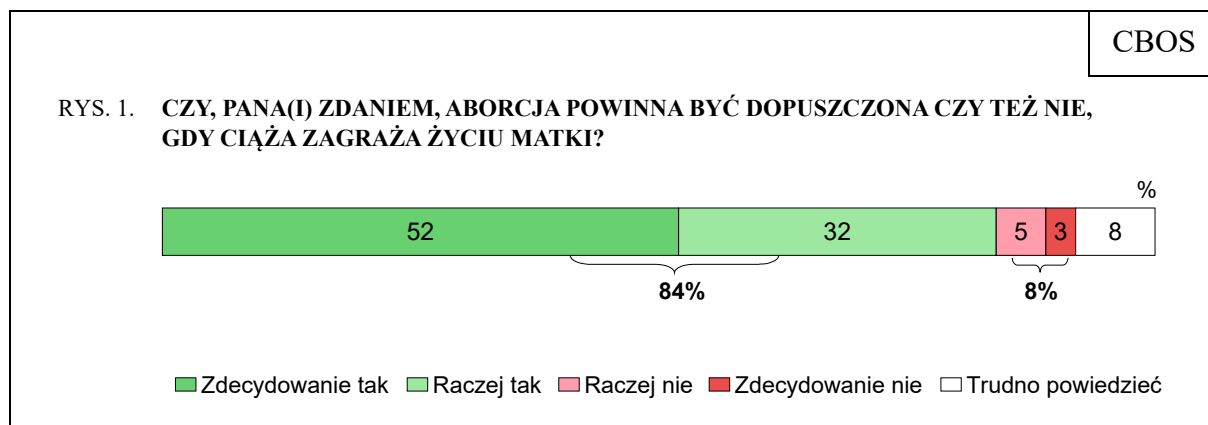
Zagrożenie życia matki jest okolicznością, w przypadku której największy odsetek Polaków dopuszcza aborcję (84%). Połowa badanych (52%) zdecydowanie zgadza się, że w takiej sytuacji przerwanie ciąży powinno być dopuszczalne, a 3% zdecydowanie się temu sprzeciwia. Jest to też przypadek, wobec którego badani mają najbardziej skryształizowane opinie – odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć” wynosi 8%.

¹ List Prezydium Konferencji Episkopatu Polski został podpisany przez jej przewodniczącego, metropolitę poznańskiego arcybiskupa Stanisława Gądeckiego, a także zastępcę przewodniczącego KEP, metropolitę łódzkiego arcybiskupa Marka Jędraszewskiego oraz sekretarza generalnego KEP biskupa Artura G. Mizińskiego.

² **Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (311) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 31 marca – 7 kwietnia 2016 roku na liczącej 1104 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.**

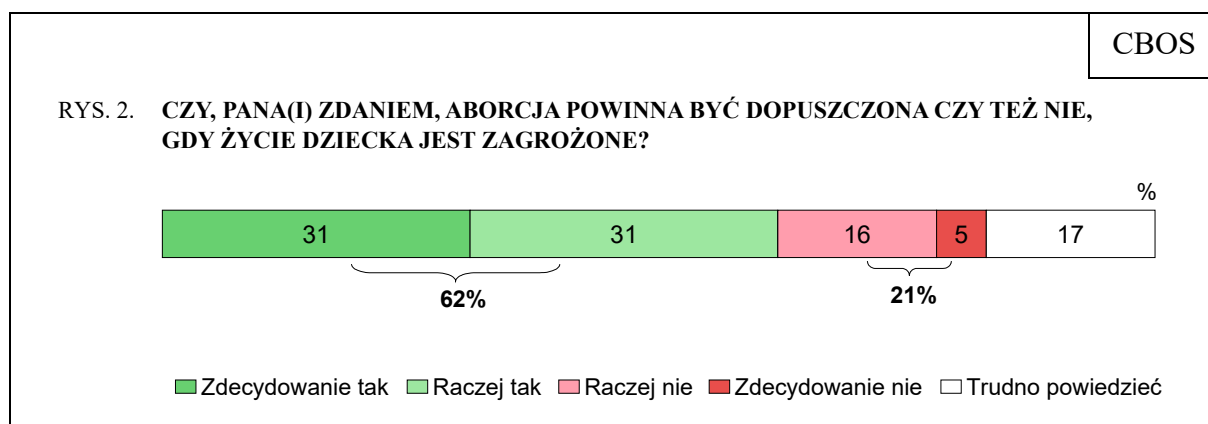
Prezentowany komunikat powstał jako rezultat umowy o współpracy między Fundacją CBOS a Akademią Leona Koźmińskiego. Umowa ta umożliwia studentom ALK systematyczny udział w badaniach opinii publicznej, realizowanych na reprezentatywnych próbach dorosłej ludności kraju, polegający na przygotowywaniu projektów bloków pytań na wybrane przez nich tematy. Możliwość uczestnictwa w badaniach stanowi unikalny nie tylko w skali kraju element studiów w ALK. Badanie, na którym opiera się niniejszy komunikat, zostało zaprojektowane przez studentów studiów socjologicznych ALK, pod kierunkiem dr Katarzyny M. Staszyńskiej.

³ Zob. Komunikat CBOS „Opinie o dopuszczalności aborcji”, kwiecień 2016 (oprac. M. Herrmann).

Najwięcej przeciwników aborcji w sytuacji zagrożenia życia matki jest wśród osób bezrobotnych (19%), identyfikujących się z prawicą (17%) oraz praktykujących kilka razy w tygodniu (33%), przy czym w tej grupie istotnie wyższy jest też odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć” (26%). Zdecydowanie przekonani o tym, że aborcja powinna być w tych okolicznościach dopuszczalna, częściej niż pozostali są ankietowani z miast liczących 500 tys. mieszkańców i więcej (66%), pracownicy usług (68%), nieuczestniczący w praktykach religijnych (81%) oraz identyfikujący się z lewicą (73%) – zob. tabela aneksowa 1.

W sytuacji zagrożenia życia dziecka Polacy są znacznie mniej przekonani o słuszności dopuszczenia aborcji. Większość badanych (62%) jest za przyzwoleniem na przerwanie ciąży, natomiast 21% jest przeciwnego zdania. Co istotne, prawie co piąty ankietowany (17%) nie ma wyrobionej opinii. Przypadek ten nie występuje w standardowym badaniu CBOS, gdy pytamy o dopuszczalność aborcji. Nie jest też wymieniony w obecnej ustawie, rzadko podejmowany jest w dyskursie publicznym. Wszystkie te okoliczności mogą być przyczyną aż tak dużego odsetka odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

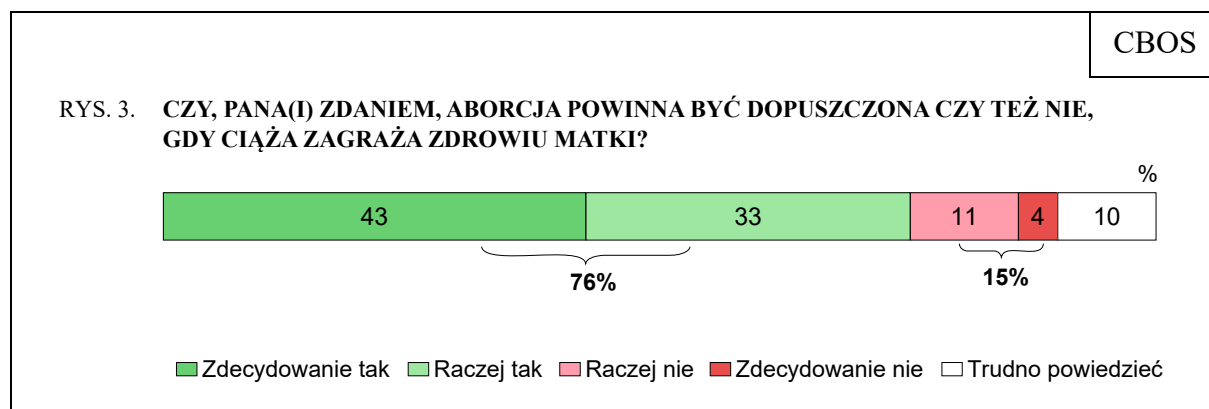

Częściej niż pozostali aborcję w sytuacji zagrożenia życia dziecka dopuszczają pracownicy usług (76%), osoby identyfikujące się z lewicą (82%) oraz najrzadziej praktykujące – odsetek popierających aborcję wśród praktykujących kilka razy w roku wynosi 75%, a wśród nieuczestniczących w ogóle w praktykach religijnych 81% – zob. tabela aneksowa 2.

Więcej osób uważa, że prawo powinno dopuszczać aborcję w przypadku zagrożenia zdrowia matki (76%) niż zagrożenia życia dziecka (62%). Być może, zdaniem respondentów, sytuacja ta jest poważniejsza, gdyż uszczerbek na zdrowiu mógłby uniemożliwić kobiecie opiekę nad dzieckiem lub w ogóle sprawne funkcjonowanie w społeczeństwie (pracę zawodową i wypełnianie innych ról). W bezpośredni sposób zagraża to więc zależnemu od kobiety dziecku.

Trzy czwarte Polaków (w tym 43% w sposób zdecydowany) przyzwala na aborcję w sytuacji zagrożenia zdrowia matki. Przeciwnicy stanowią 15%, a osoby niezdecydowane – 10%. Okoliczność ta, jako wpisana do ustawy, jest też częściej badana i dyskutowana, z czego może wynikać większe skryształizowanie poglądów niż wobec poprzedniego przypadku.

Te same grupy społeczno-demograficzne są bardziej niż inni przychylnie dopuszczeniu aborcji w sytuacji zagrożenia zdrowia matki, co zagrożenia życia dziecka.

Sytuacja, w której na podstawie badań medycznych stwierdzono, że dziecko urodzi się z poważnymi wadami, jest przesłanką do przerwania ciąży dla 61% Polaków. W tej grupie połowę stanowią osoby zdecydowanie przekonane, że aborcja powinna być dopuszczalna w tych okolicznościach. Jednocześnie prawie co czwarty (23%) dorosły mieszkaniec Polski jest temu przeciwny, a 16% jest niezdecydowanych. Trudności z jednoznacznym zajęciem stanowiska mogą wynikać z niejasności sformułowania „poważne wady”. Można przez nie rozumieć zarówno wady serca, układu nerwowego (wodogłowie czy rozdwój rdzenia

kręgowego), jak i zespół Downa. Niektóre z wad prowadzą do śmierci niemowląt, inne – chociaż również poważne – pozwalają na długie życie.

Częściej niż pozostali poglądu w tej sprawie nie mają osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (23%), pracujący na własny rachunek (22%), gospodynie domowe (24%) oraz badani o niejednoznacznych poglądach politycznych (23%). Najmniejszy odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć” notujemy wśród uczniów i studentów (4%), z których większość (60%) dopuszcza aborcję w przypadku poważnych wad dziecka, a więcej niż co trzeci (36%) jest jej przeciwny – zob. tabela aneksowa 3.

W standardowym pytaniu o aborcję zadawanym przez CBOS, podobne stwierdzenie sformułowane jest następująco: „wiadomo, że dziecko urodzi się upośledzone”. Połowa Polaków (53%) w badaniu marcowym wyraziła pogląd, że aborcja powinna być w tej sytuacji dopuszczalna, 30% było przeciwnego zdania. Na tej podstawie można sądzić, że respondenci są nieco mniej gotowi zaakceptować przerwanie ciąży w sytuacji upośledzenia (umyślowego płodu) niż w przypadku poważnych wad – pod którymi mogą kryć się różne schorzenia.

Tabela 1

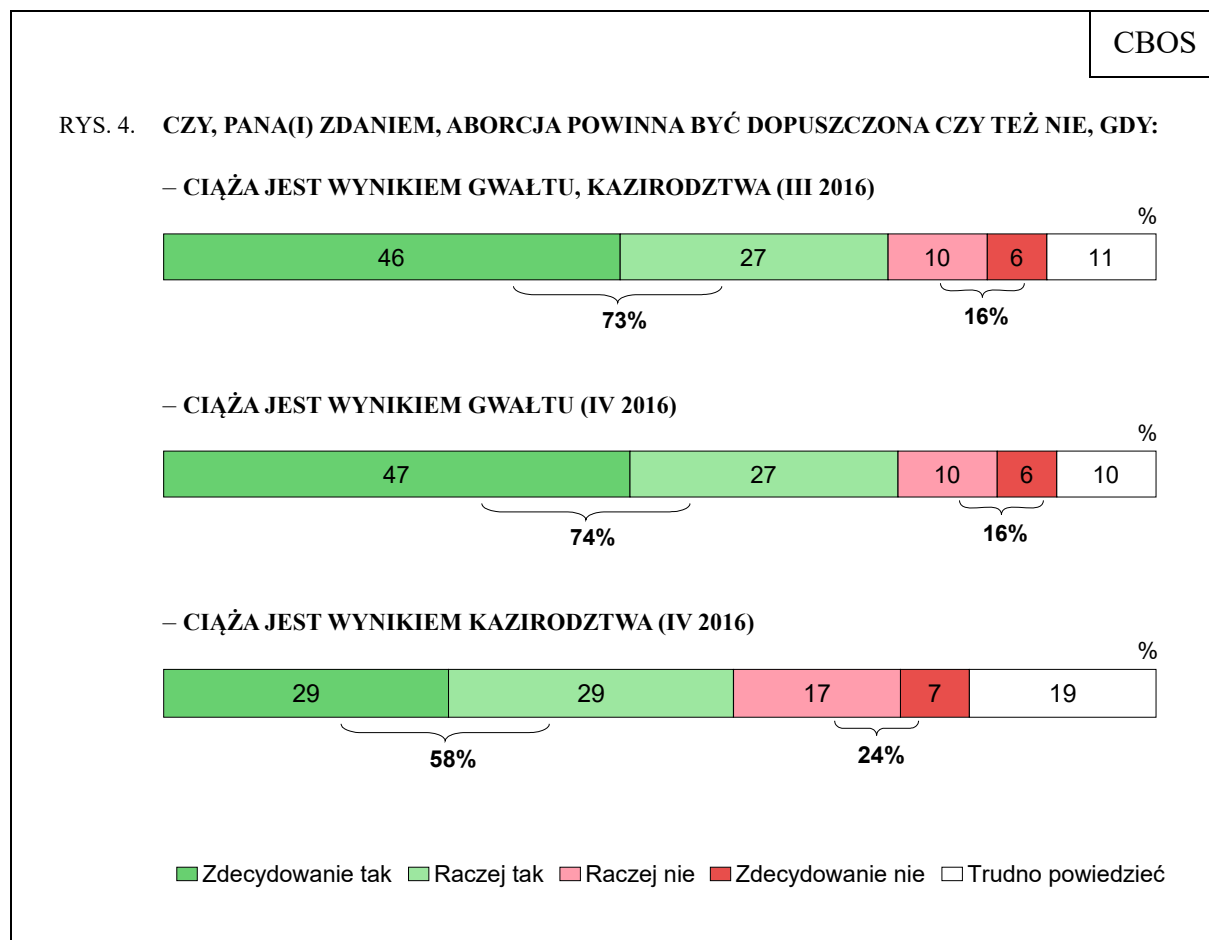
Czy, Pana(i) zdaniem, aborcja powinna być dopuszczona czy też nie gdy:	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć
	w procentach				
– wiadomo, że dziecko urodzi się upośledzone (III 2016)	24	29	20	10	17
– na podstawie badań medycznych wiadomo, że dziecko urodzi się z poważnymi wadami (IV 2016)	30	31	16	7	16

CIAŻA W WYNIKU GWALTU LUB KAZIRODZTWA

Jeden z wyższych odsetków przyzwolenia na aborcję dotyczy sytuacji, w której ciąża jest wynikiem gwałtu. Aborcję dopuszcza w tych okolicznościach 74% badanych, przeciwnego zdania jest 16%. Co dziesiąty ankietowany nie ma zdania.

Z reguły pytamy jednocześnie o przerwanie ciąży będącej efektem gwałtu i ciąży jako skutku kazirodztwa. Okazuje się jednak, że postawy wobec stwierdzenia „ciąża jest wynikiem gwałtu, kazirodztwa” są takie same jak opinie dotyczące przerwania ciąży będącej wynikiem gwałtu, a różne od tych, które dotyczą kazirodztwa. Badani są znacznie bardziej skłonni zaakceptować aborcję, gdy ciąża jest wynikiem gwałtu, a istotnie rzadziej, gdy jest ona wynikiem kazirodztwa. Różnica w zakresie odpowiedzi akceptujących wynosi 16 punktów procentowych. Przeciwnicy aborcji w przypadku ciąży jako efektu gwałtu

stanowią 16%, a jako efektu kazirodztwa – 24%. Istotnie więcej jest też osób, które nie mają zdania na temat przerwania ciąży będącej wynikiem kazirodztwa (19% wobec 10% w odniesieniu do gwałtu).

Gdy ciąża jest wynikiem gwałtu bardziej przeciwni aborcji niż pozostali są badani praktykujący religijnie raz w tygodniu (25%) i częściej (55%), identyfikujący się z prawicą (26%) oraz robotnicy niewykwalifikowani (25%). Z kolei bardziej skłonni uznać aborcję za dopuszczalną w tej sytuacji są Polacy z gospodarstw domowych o dochodach co najmniej 2000 zł *per capita* (83%), a także pracujący w usługach (86%) oraz w spółkach właścicieli prywatnych i państwa (83%). Znaczenie ma również identyfikacja z lewicą i brak udziału w praktykach religijnych – odsetki respondentów przychylnych aborcji wynoszą w tych grupach odpowiednio 91% i 94% – zob. tabela aneksowa 4. Te same grupy społeczno-demograficzne wyróżniają się w odpowiedzi na pytanie o dopuszczalność przerwania ciąży w sytuacji kazirodztwa, choć uwagę zwraca większy odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

NIEPEŁNOLETNOŚĆ I NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Inne okoliczności, niebadane wcześniej, dotyczą aborcji w sytuacji, gdy matka jest niepełnoletnia lub gdy rodzice dziecka są niepełnosprawni (niezdolni do sprawowania opieki nad dzieckiem). Większość Polaków nie dopuszcza aborcji w takich sytuacjach, choć znaczny jest też udział odpowiedzi „trudno powiedzieć”.

Co piąta osoba (20%) wyraża pogląd, że prawo powinno dopuszczać aborcję, gdy matka jest niepełnoletnia. Prawie dwie trzecie Polaków (65%) jest przeciwnego zdania, a 14% nie potrafi się jednoznacznie opowiedzieć. Poparcie dla dopuszczalności aborcji, gdy matka jest niepełnoletnia, wzrasta wraz z wykształceniem badanych i wielkością miejsca zamieszkania. Spada wraz z częstością udziału w praktykach religijnych oraz identyfikowaniem się z prawicą.

Nieco więcej osób niż w przypadku niepełnoletności matki akceptuje aborcję w sytuacji niepełnosprawności obojga rodziców. Prawie co trzeci badany (30%) uważa, że wówczas przerwanie ciąży powinno być dopuszczalne, a połowa (50%) jest temu przeciwna. Temat niepełnosprawności rodziców jest dość trudny dla badanych – co piąta osoba (20%) nie udziela jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie. Być może akceptację lub sprzeciw wobec aborcji badani uzależniają od rodzaju i stopnia niepełnosprawności rodziców. Jednak mimo zaznaczonej w stwierdzeniu „niezdolności do sprawowania opieki nad dzieckiem”, dominującą postawą wobec takich okoliczności jest brak zgody na przerwanie ciąży.

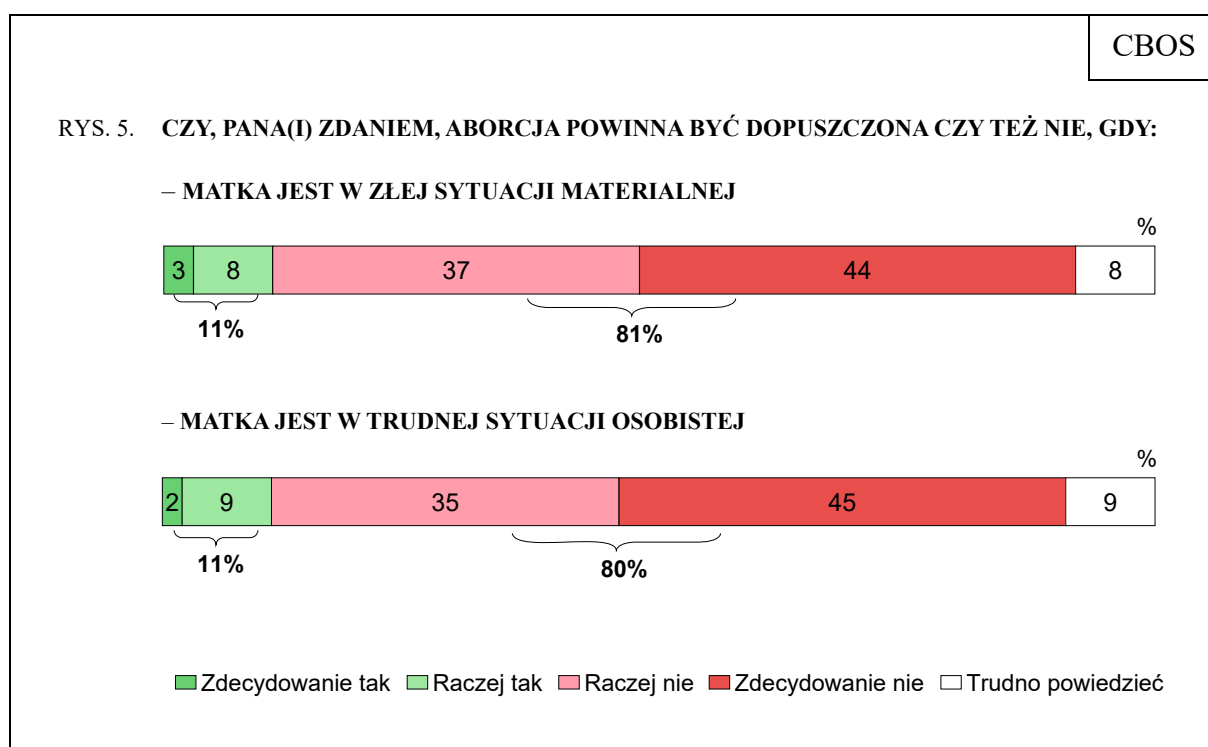
Sprzeciw wobec dopuszczalności aborcji w sytuacji niepełnosprawności rodziców częściej niż pozostali wyrażają badani w wieku 18–24 lata (61%), pracujący w instytucjach publicznych (59%), kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (59%) oraz określający własne poglądy jako prawicowe (63%) – tabela aneksowa 5.

Tabela 2

Czy, Pana(i) zdaniem, aborcja powinna być dopuszczona czy też nie, gdy:	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć
	w procentach				
– matka jest niepełnoletnia	6	14	41	24	14
– rodzice są niepełnosprawni (niezdolni do sprawowania opieki nad dzieckiem)	11	19	33	17	20

ABORCJA ZE WZGLĘDÓW SOCJOEKONOMICZNYCH

Zdecydowana większość Polaków uważa, że w przypadkach, gdy kobieta jest w złej sytuacji materialnej lub trudnej sytuacji osobistej, aborcja nie powinna być dopuszczalna (odpowiednio 81% i 80%). Po 11% badanych jest skłonnych zaakceptować przerwanie ciąży ze względów socjoekonomicznych, a mniej niż co dziesiąta osoba nie ma na ten temat zdania. Choć sytuacje te są ciągle dyskutowane w debacie publicznej (oraz obecne w naszych badaniach), Polacy mają wyrobione i raczej stałe poglądy w tych kwestiach. Od 2012 roku opinie na temat dopuszczalności aborcji ze względów socjoekonomicznych utrzymują się na podobnym poziomie⁴.

Co ciekawe, dochody na osobę w gospodarstwie domowym nie różnicują istotnie opinii na temat przerywania ciąży ze względu na złą sytuację materialną. Osoby dysponujące dochodami co najwyżej 649 zł *per capita* są w 80% przeciwne aborcji, a co dziesiąty ankietowany (10%) uważa, że aborcja powinna być w takim przypadku dopuszczalna. Badani z dochodem 1000–1399 zł na osobę są jeszcze większymi przeciwnikami – negatywną opinię wyraża 84% spośród nich, a 6% zgadza się na aborcję ze względów ekonomicznych. Opinie

⁴ Zob. Komunikat CBOS „Opinie o dopuszczalności aborcji”, kwiecień 2016 (oprac. M. Herrmann).

wśród osób o dochodach w wysokości 2000 zł i więcej *per capita* rozkładają się niemal identycznie jak wśród badanych o najniższych zarobkach – 80% sprzeciwia się aborcji, a 13% jest zdania, że powinna być dopuszczalna, gdy kobieta jest w złej sytuacji materialnej.

Wobec dopuszczalności aborcji w sytuacji, gdy kobieta po prostu nie chce mieć dziecka, 54% osób jest zdecydowanie przeciwnych. W sumie 12% Polaków deklaruje, że aborcja powinna być wówczas dopuszczalna, a 78% jest przeciwnego zdania. Podobnie rozkładają się opinie na temat aborcji po 12 tygodniu ciąży (bez wskazania powodu). Trzy czwarte badanych (74%) uważa, że przerwanie ciąży nie powinno być dopuszczalne, a 13% jest skłonne je zaakceptować. Tyle samo (13%) nie ma zdania w tej sprawie.

Tabela 3

Czy, Pana(i) zdaniem, aborcja powinna być dopuszczona czy też nie, gdy:	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć
	w procentach				
– kobieta po prostu nie chce mieć dziecka	4	8	24	54	10
– później niż w 12 tygodniu ciąży	3	10	28	46	13

WPLYW LISTU PREZYDIUM KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI

Mniej więcej połowa wywiadów z pytaniami o dopuszczalność aborcji w różnych sytuacjach została zrealizowana przed 3 kwietnia, kiedy w kościołach odczytywany był list biskupów, a druga połowa – w kolejnym tygodniu, kiedy wydarzenie to było szeroko komentowane w mediach. Mamy więc wyjątkową możliwość obserwowania wpływu kontekstu społecznego, w tym wypadku konkretnie listu dotyczącego aborcji i dyskusji, jaką wywołał, na poglądy badanych.

Okazuje się jednak, że opinie badanych, których pytaliśmy przed niedzielą, nie różnią się w większości kwestii od tych, które wyraziły osoby ankietowane po 3 kwietnia. Istotne statystycznie różnice dotyczą wyłącznie dwóch sytuacji – gdy rodzice dziecka są niepełnosprawni (niezdolni do sprawowania opieki nad dzieckiem) oraz aborcji po 12 tygodniu ciąży. Kierunek zmian nie jest intuicyjny: w przypadku niepełnosprawności rodziców – w drugiej połowie badania odsetek przeciwników aborcji w tych okolicznościach jest wyższy, natomiast w odniesieniu do przerywania ciąży po 12 tygodniu – w grupie badanej po niedzieli wyższy jest odsetek aprobujących aborcję.

Tabela 4

Czy, Pana(i) zdaniem, aborcja powinna być dopuszczona czy też nie, gdy:	Tak			Nie		
	Respon- denci ogółem	Wywiady sprzed niedzieli	Wywiady po niedzieli	Respon- denci ogółem	Wywiady sprzed niedzieli	Wywiady po niedzieli
	w procentach					
– ciąża jest wynikiem gwałtu	74	74	74	16	16	16
– ciąża zagraża życiu matki	84	84	84	8	9	8
– ciąża zagraża zdrowiu matki	76	76	74	15	15	16
– życie dziecka jest zagrożone	62	62	62	21	22	21
– na podstawie badań medycznych wiadomo, że dziecko urodzi się z poważnymi wadami	61	60	62	23	25	23
– matka jest niepełnoletnia	20	20	21	65	67	66
– ciąża jest wynikiem kazirodztwa	58	57	59	24	25	23
– rodzice są niepełnosprawni (niezdolni do sprawowania opieki nad dzieckiem)	30	33	30	50	48	53
– matka jest w złej sytuacji materialnej	11	12	9	81	81	83
– matka jest w trudnej sytuacji osobistej	11	11	9	80	81	80
– kobieta po prostu nie chce mieć dziecka	12	12	13	78	81	77
– później niż w 12 tygodniu ciąży	13	8	16	74	79	72

Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Należy więc stwierdzić, że odczytywanie w kościołach całego kraju listu Prezydium Konferencji Episkopatu Polski nie miało większego wpływu na opinie dotyczące zmian w prawie aborcyjnym. Polacy wydają się mieć już dość wyrobione opinie, a jeśli najbliższa im jest w jakimś przypadku odpowiedź „trudno powiedzieć”, to debata publiczna nie powoduje skryształizowania postaw. Choć w mediach obecni byli zarówno przeciwnicy, jak i zwolennicy zaostrożenia prawa dotyczącego aborcji, to badani pytani po 3 kwietnia nie różnią się znacząco pod względem opinii na temat dopuszczalności przerywania ciąży od respondentów biorących udział w badaniu przed niedzielą.

Obecna ustawa dopuszczająca aborcję w trzech określonych przypadkach wydaje się być zgodna z preferencjami większości Polaków. Zdecydowana większość badanych jest bowiem zdania, że aborcja powinna być dopuszczona przez prawo w przypadku zagrożenia życia lub zdrowia kobiety oraz poczęcia w wyniku gwałtu. Przerwanie ciąży będącej

wynikiem kazirodztwa jest mniej akceptowane. Zagrożenie życia dziecka oraz zdiagnozowanie podczas badań medycznych, że dziecko urodzi się z poważnymi wadami, jest uzasadnieniem dla legalnej aborcji zdaniem około 60% Polaków.

Przerwanie ciąży ze względu na trudną sytuację osobistą, materialną lub gdy kobieta po prostu nie chce mieć dzieci, nie jest społecznie akceptowane. Połowa dorosłych mieszkańców kraju sprzeciwia się też aborcji z powodu niepełnosprawności rodziców, a dwie trzecie – z powodu niepełnoletności matki. Częściej niż pozostali przeciwni przerwaniu ciąży są badani praktykujący religijnie raz lub kilka razy w tygodniu, natomiast największymi zwolennikami dopuszczalności aborcji – osoby identyfikujące się z lewicą.

Opracowała
Marta BOŻEWICZ